

Informācija par soda apmēru par pārkāpumiem dabas aizsardzības jomā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā

Sugu un biotopu aizsardzības likuma 9.pants nosaka zemes īpašnieku vai lietotāju pienākumus. Tie ir:

- 1) veicināt sugu un biotopu daudzveidības saglabāšanu;
- 2) ziņot Dabas aizsardzības pārvaldei par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izmaiņām un faktoriem, kas pasliktina to stāvokli, kā arī par aizsardzības prasību neievērošanu;
- 3) neierobežot īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēti, uzskaiti un kontroli;
- 4) nodrošināt migrējošiem dzīvniekiem (arī putnu sugām, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos) netraucētu atpūtu un barošanas migrācijas sezonas laikā, ieviest saudzīgas ekoloģiskās metodes, lai novērstu dzīvnieku nodarītos postījumus.

Sugu un biotopu daudzveidības saglabāšanu var veicināt, arī veicot saimniecisko darbību, jo daudzi atklātu ainavu biotopi un sugas ir atkarīgi no konkrētas saimnieciskās darbības. Sugu un biotopu aizsardzības likums nosaka aizliegtās darbības ar īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm*, savukārt biotopu aizsardzībai nepieciešamais režīms tiek noteikts ar teritorijas vispārējiem vai individuāliem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem un zonējumu dažādās zonās, piemēram, dabas lieguma, dabas parka vai ainavu aizsardzības zonās. Attiecīgi administratīvo sodu var piemērot atbilstoši Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajiem soda apmēriem par darbībām, kas aizliegtas Sugu un biotopu aizsardzības likumā, teritorijas vispārējos vai individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumos, Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumos Nr.940 "Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu ņemot vērā nodarījuma būtiskumu" vai citos normatīvajos aktos, kas ir spēkā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā (piemēram, Medību likums, Meža likums, Aizsargjoslu likums u.c.).

Aizliegtās darbības ar īpaši aizsargājamām sugām un piemērojamie sodi

Zemāk dots uzskaitījums, kādas darbības ar īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm aizliedz Sugu un biotopu aizsardzības likums:

- Attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu dzīvniekiem, to skaitā putniem, visās to attīstības stadijās ir aizliegtas šādas darbības:

- 1) jebkura mērķtiecīga ķeršana vai nogalināšana;
- 2) apzināta traucēšana (īpaši vairošanās, mazuļu augšanas, spalvmešanas, ziemas guļas un migrācijas laikā) un dzīvotņu postīšana;
- 3) apzināta putnu ligzdu un olu iznīcināšana vai bojāšana, ligzdu pārvietošana, putnu olu lasīšana un iegūšana arī tad, ja tās ir tukšas;
- 4) vairošanās vietu iznīcināšana vai bojāšana;
- 5) turēšana nebrīvē, transportēšana, dāvināšana, pārdošana vai mainīšana, piedāvāšana vai turēšana pārdošanai vai apmaiņai (minētās darbības aizliegtas arī ar beigtiem putniem, kā arī ar jebkurām viegli atpazīstamām šo putnu daļām vai izstrādājumiem no tiem);

6) putnu dzīvotņu piesārņošana, kaitējuma nodarīšana tām vai citāda putnu traucēšana.

- Attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu augiem, sēnēm un ķērpjiem vai to daļām visās attīstības stadijās ir aizliegtas šādas darbības:

1) lasīšana, noplūksana un izrakšana, kā arī dzīvotņu postīšana;

2) savvaļā ievāktu augu audzēšana, kolekcionēšana, transportēšana, dāvināšana, pārdošana vai mainīšana, kā arī piedāvāšana pārdošanai vai apmaiņai.

- Iegūstot īpaši aizsargājamās sugas individuus, jānodrošina labvēlīga šīs sugas aizsardzība un jāievēro šajā likumā noteiktie iegūšanas noteikumi. Nemedījamo sugu individu iegūšanai nepieciešama ikreizēja atļauja.
- Aizliegta Latvijas dabai neraksturīgu sugu introdukcija un izlaišana dabā.

Par šiem pārkāpumiem, ja ar tiem nav nodarīts būtisks kaitējums (būtiska kaitējuma gadījumā tiek izvērtēts, vai neiestājas kriminālatbildība), tiek piemērots administratīvais sods atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 78.pantam, kas nosaka, ka par normatīvajos aktos noteikto sugu un biotopu aizsardzības prasību pārkāpšanu uzliek naudas sodu fiziskajām personām no piecpadsmit līdz septiņsimt eiro, konfiscējot nelikumīgi iegūtos īpaši aizsargājamo sugu īpatņus un to daļas, bet juridiskajām personām - no septiņdesmit līdz tūkstoš četrsimt eiro, konfiscējot nelikumīgi iegūtos īpaši aizsargājamo sugu īpatņus un to daļas. Par darbībām bez atļaujas, kas nepieciešama saskaņā ar sugu un biotopu aizsardzību regulējošiem normatīvajiem aktiem, vai par attiecīgajā atļaujā minēto nosacījumu pārkāpšanu uzliek naudas sodu fiziskajām personām no trīsdesmit līdz septiņsimt eiro, bet juridiskajām personām - no septiņdesmit līdz tūkstoš četrsimt eiro.

Ja īpaši aizsargājamās sugas tiek izmantotas komerciāli, sodu var piemērot pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 79.panta, kas nosaka soda apmēru par reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku un augu sugu īpatņu un to daļu starptautisko tirdzniecību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšanu. Tādā gadījumā uzliek naudas sodu fiziskajām personām no septiņdesmit līdz septiņsimt eiro, konfiscējot nelikumīgi iegūtos reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku vai augu sugu īpatņus un to daļas, bet juridiskajām personām - no simt četrdesmit līdz tūkstoš četrsimt eiro, konfiscējot nelikumīgi iegūtos reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku vai augu sugu īpatņus un to daļas.

Aizliegtās darbības īpaši aizsargājamo ainavu apvidū "Veclaicene" un piemērojamie sodi

Aizsargājamo ainavu apvidū "Veclaicene" šobrīd spēkā ir Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi", un ārpus mikroliegumiem un dabas liegumiem "Avotu mežs", "Dēliņkalns" un "Korneti-Peļļi" ir aizsargājamo ainavu apvidus zona, kurā noteikti šādi ierobežojumi:

- Aizliegts ierīkot jaunus atkritumu poligonus, audzēt ģenētiski modificētus kultūraugus, izmantot citzemju sugas meža atjaunošanā un ieaudzēšanā, lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus mežaudzēs, izņemot

repelentus pārnadžu atbaidīšanai un feromonus koku stumbra kaitēkļu ierobežošanai.

- Aizliegts ainaviski vērtīgās teritorijās, ja tādas noteiktas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, veikt darbības, kas būtiski pārveido ainavu un tās elementus, izmaina kultūrvēsturiskās vides īpatnības un reģionam raksturīgos ainavu elementus vai samazina bioloģisko daudzveidību un ainavas ekoloģisko kvalitāti;
- Aizliegts nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskiem transportlīdzekļiem, tricikliem, kvadricikliem un mopēdiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, izņemot, ja pārvietošanās notiek pa teritorijas apmeklētājiem speciāli izveidotiem maršrutiem vai pārvietošanās ir saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu, uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
- Aizliegts dedzināt sausās zāles, virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, izņemot biotopu atjaunošanas pasākumus, par kuru veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
- Aizliegts veikt būvniecību vai ierīkot stādījumus un ieaudzēt mežu, kas var aizsegst skatu no publiski pieejamiem skatu punktiem un ainaviskiem ceļiem, ja tādi noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, uz ainavai raksturīgajiem elementiem un vērtībām;
- Aizliegts bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas ierīkot dabā publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus (piemēram, takas, maršrutus, skatu torņus, telšu vietas, stāvlaukumus, apmeklētāju centrus un informācijas centrus), veicot ceļu rekonstrukciju, mainīt ainavisko ceļu (ja tādi noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā) trases novietojumu, uzstādīt vēja elektrostacijas, kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu.
- Meža zemēs aizliegts:

1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem, jaunaudžu kopšanu, kur vidējais augstums skuju kokiem ir līdz 0,7 metriem, bet lapu kokiem – līdz vienam metram, bīstamo koku ciršanu un novākšanu;

2. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē (izņemot neproduktīvu egļu tīraudzju dabiskošanu un sugu sastāva dažādošanu, kā arī mežaudzē, kuras šķērslaukums ir mazāks par kritisko šķērslaukumu);

3. veikt kailcirti dumbrāja un liekņas meža augšanas apstākļu tipos egļu un melnalkšņu audzēs, kā arī visās ozolu un ošu audzēs, lai ilgtermiņā nodrošinātu bioloģiski vērtīgo slapjo un platlapju meža biotopu un tiem raksturīgo sugu saglabāšanu.

4. Maksimāli pieļaujamā kailcirtes platība ir trīs hektāri.

Dabas liegumos "Avotu mežs" un "Dēliņkalns" šobrīd spēkā ir Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" 5.nodaļa, kā arī dabas liegumā "Korneti-Peļļi" šobrīd spēkā ir Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumi Nr.71 "Dabas lieguma "Korneti-Peļļi"

individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kas paredz izteiktākus saimnieciskās darbības ierobežojumus.

Attiecībā uz īpaši aizsargājamās dabas teritorijas vispārējo vai individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu pārkāpumiem tiek piemērots sods pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 81.panta par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas prasību pārkāpšanu. Par normatīvajos aktos noteikto īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas prasību pārkāpšanu uzliek naudas sodu fiziskajām personām no trīsdesmit līdz tūkstoš eiro, bet juridiskajām personām — no divsimt astoņdesmit līdz divtūkstoš simt eiro.

Papildus var tikt piemērots aprēķins par nodarītajiem zaudējumiem īpaši aizsargājamai dabas teritorijai, sugām vai biotopiem atbilstoši Ministru kabineta 2007.gada 24.aprīļa noteikumiem Nr.281 “Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas”, kas nosaka, ka kaitējumu īpaši aizsargājamām dabas teritorijām novērtē, ņemot vērā nodarīto kaitējumu īpaši aizsargājamo sugu indivīdiem vai biotopiem. Ja šo noteikumu 2., 3. un 4.pielikumā minētie īpaši aizsargājamo sugu indivīdi iznīcināti vai bojāti dabas rezervātā, dabas liegumā, nacionālā parka vai biosfēras rezervāta dabas lieguma zonā, kā arī mikrolieguma vai īpaši aizsargājamā meža iecirkņa teritorijā, zaudējumi atlīdzināmi trīskāršā apmērā. Piemēram, valstij nodarītie zaudējumi par nelikumīgu brūnā lāča nogalināšanu noteikti 40 minimālo mēnešalgu apmērā par katru indivīdu.

Visā valstī ir aizliegts bojāt un iznīcināt mikroliegumus, kā arī dabas pieminekļus, tai skaitā dižkokus. Konstatējot šādus pārkāpumus, izvērtē pārkāpuma būtiskumu, un var tikt piemērota arī kriminālatbildība. Tādā gadījumā soda apmēri noteikti Krimināllikuma XI nodaļā.

Jāņem vērā, ka administratīvā procesa ietvaros tiek izvērtēts nodarījuma būtiskums, vainu mīkstinoši vai pastiprinoši apstākļi un katrā gadījumā lēmums tiek pieņemts individuāli. Piemēram, neviens inspektors administratīvo nesodīs zemes īpašnieku, kas apsaimniekojot un pļaujot zālāju, nopļauj naktsvijoles par to, ka tādējādi tiek iznīcināts īpaši aizsargājamas sugas īpatnis. Šajā situācijā ir nepieciešama apsaimniekošana (pļaušana, ganīšana), lai saglabātu šai īpaši aizsargājamajai sugai piemēroto dzīvotni. Taču ja naktsvijoles tiks tirgotas tirgū, sods tiks piemērots, jo ar šādu darbību tiek veicināta šo augu mērķtiecīga plūkšana, kas nav vērsta uz sugas saglabāšanu. Situācijās, ja likumdošana, piemēram, dabas liegumos aizliedz bojāt vai iznīcināt (arī uzarot, kultivējot vai ieaudzējot mežu) palieņu un terašu pļavas, šāda administratīvā pārkāpuma gadījumā var tikt piemērots gan naudas sods, gan uzlikts par pienākumu pļavu atjaunot.

*dzīvotne — noteiktu specifisku abiotisku un biotisku faktoru kopums teritorijā, kurā suga eksistē ikvienā tās bioloģiskā cikla posmā